
Dlouhodobý záměr

Dlouhodobý záměr Ústavu dějin UK a archivu UK 2016–2020

Tento záměr vychází z [Dlouhodobého strategického záměru Univerzity Karlovy 2016–2020](#) a rozpracovává jeho cíle do konkrétní podoby pracoviště:

Ústav dějin Univerzity Karlovy a archiv Univerzity Karlovy je samostatným vysokoškolským ústavem UK. Hlavními úkoly ÚDAUK je výzkum v oblasti dějin vysokého školství a vysokoškolské vzdělanosti a péče o archiválie vzniklé z činnosti pražské univerzity a archiválie související s vývojem vysokoškolské vzdělanosti (osobní pozůstalosti vědců, dokumenty studentských spolků a dalších akademických organizací, tematické sbírky). Podle zákona č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě je ÚDAUK akreditovaným specializovaným archivem.

ÚDAUK dohlíží na výkon spisové služby v rámci UK, provádí výběr archiválií, vede jejich evidenci, vyhledává archiválie pro úřední potřeby a pořizuje z nich výpisy. Součástí ÚDAUK je odborná knihovna, která uchovává a doplňuje knižní fondy vztahující se především k dějinám UK, historii školství a vzdělávání v mezinárodním záběru a českým dějinám. Spravované archiválie a knižní fondy zpřístupňuje v souladu s platnou legislativou ve své badatelně.

1. Věda a výzkum

ÚDAUK je významnou výzkumnou institucí v oboru dějin vysokoškolské vzdělanosti a dějin vědy

Současný stav:

ÚDAUK se dlouhodobě a systematicky věnuje výzkumu dějin univerzit, vědy a vzdělanosti v širokých sociálních, kulturních a politických souvislostech (mj. dějiny institucí, jejich součástí, vědeckých oborů a disciplín; dějiny výukového a vědeckého provozu; dějiny studentstva; působení univerzity, jejích učitelů i absolventů ve vzdělaných profesích, ve společnosti, kultuře, politice apod.).

Výsledky svého výzkumu prezentuje ve vědeckých publikacích (monografiích, kolektivních monografiích, recenzovaných časopisech, z významné části zahraničních, edicích pramenů), ve výuce i jinými formami (popularizační články, výstavy).

Pravidelně (dvakrát ročně) vydává recenzovaný časopis *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis* (AUC-HUCP). ÚDAUK ve vědecké oblasti spolupracuje s dalšími součástmi UK, vysokými školami, mimouniverzitními vědeckými institucemi a společnostmi v ČR a v zahraničí.

Na vědecké činnosti ÚDAUK se podílejí jeho zaměstnanci i externisté z řad vědecké obce, studentů a doktorandů.

Díličí cíle:

- pokračovat v rozvíjení vědeckého výzkumu ve výše naznačených oblastech
- dosahovat vysoce kvalitních, hodnotitelných výsledků
- publikovat nové poznatky z oblasti dějin pražské univerzity, vysokého školství, vědy a vzdělanosti především pro období 20. století a počátku 21. století, kde je míra zpracování zatím nejmenší
- prohlubovat výzkum i pro starší období (zejména 15.–19. století) na základě dalšího pramenného výzkumu i aktuálních teoretických a metodologických podnětů
- v badatelských plánech reagovat na aktuální témata (mj. výročí UK v roce 2018)
- zpřístupnit významné prameny ve formě kritických edic jako předpoklad dalšího bádání
- rozvíjet interdisciplinární spolupráci s pracovišti na jiných univerzitách a vysokých školách (zejména Olomouc, Brno, Plzeň, Hradec Králové, VŠE, ČVUT) i pracovištích AV ČR (zejména MÚA AV ČR, Kabinet dějin vědy ÚSD AV ČR)
- pokračovat v odborné spolupráci s vědeckými společnostmi (Společnost pro dějiny věd a techniky, Sdružení historiků ČR – Historický klub 1872, Česká archivní společnost)
- pokračovat ve spolupráci i v navazování nových kontaktů se zahraničními pracovišti (viz bod Zahraniční spolupráce)

Nástroje:

- navázat na dosavadní spolupráci s 1. LF UK v rámci programu PRVOUK a následně v novém programu PROGRES a posílit interdisciplinární aspekt této spolupráce užším zapojením některého z dalších pracovišť zaměřených na dějiny vědy a vysokého školství (např. Kabinet dějin a filozofie přírodních věd PŘF UK)

- účastnit se grantových soutěží zejména v kooperaci s výše zmíněnými vysokoškolskými a vědeckými ústavy a společnostmi
- podporovat všemi prostředky také individuální vědecký výzkum pracovníků ÚDAUK, neboť historiografie stále vedle týmových prací skýtá prostor i pro badatelskou činnost jednotlivců
- podporovat vědecký rozvoj pracovníků ÚDAUK (doktorandské studium, dosahování dalších vědeckých titulů a hodností) a umožnit výzkum v domácích i zahraničních archivech a knihovnách
- rozvíjet domácí i mezinárodní spolupráci prostřednictvím účasti na vědeckých sympozích, studijních pobytech, účasti v redakčních a vědeckých radách i individuálních odborných kontaktů
- rozvíjet a doplňovat unikátní odbornou knihovnu ÚDAUK, mj. také intenzivnější výměnou publikací, a podílet se na zajišťování moderních knihovnických služeb v rámci UK
- modernizovat vydávání vlastního časopisu AUC-HUCP (tištěná i elektronická podoba dle standardů ERIH)
- systematicky vyhledávat a podporovat vydávání publikací externích spolupracovníků s tematikou dějin univerzit, vědy a vzdělanosti ve vlastní ediční řadě

2. Archivní činnost

ÚDAUK je specializovaným archivem, který řádně pečuje o svěřené dokumenty

Současný stav:

ÚDAUK pečuje o úřední i neúřední dokumenty vzniklé z činnosti Univerzity Karlovy a jejích součástí od založení až po současnost. Zároveň se stará i o pozůstalosti významných členů akademické obce a materiál dokumentačního charakteru. Archiválie uložené v archivu pověřenými pracovníky zpracovávají a vyhotovují k nim příslušné archivní pomůcky. Vybrané archiválie byly digitalizovány a jsou zpřístupněny v elektronické podobě. Digitalizace dalších dokumentů probíhá. Pracovníci archivu dohlížejí na výkon spisové služby v rámci UK, která musí být dle zákona č. 499/2004 Sb. prováděna v elektronické podobě. Velká část dokumentů trvalé povahy začíná vznikat již jen v digitální podobě. Archiv UK zajišťuje zpracování a dlouhodobou ochranu archiválií bez ohledu na to, zda jsou v analogové (listinné) či digitální podobě. Archiv UK zpřístupňuje spravované archiválie pro úřední a správní potřebu Univerzity Karlovy, její akademické obce a absolventy a pro badatelskou veřejnost.

Díličí cíle:

- pokračovat v dohledu nad výkonem spisové služby, která bude vykonávána v elektronické podobě
- spolupodílet se na souladu používaných systémů elektronických spisových služeb a dalších informačních systémů pro správu dokumentů s požadavky archivní legislativy
- zajistit i nadále přebírání úředních a neúředních dokumentů (analogových i digitálních), provádět nadále vlastní akviziční činnost
- pokračovat v pořádání fondů a přípravě inventářů a dalších pomůcek
- pokračovat v digitalizaci fyzicky ohrožených a badatelsky nejvíce využívaných fondů, zajistit jejich on-line zpřístupnění,
- zlepšit podmínky pro uložení analogových dokumentů, tak aby odpovídaly funkčním a legislativním požadavkům
- zajistit uložení a správu archiválií v digitální podobě, které bude odpovídat funkčním a legislativním požadavkům
- zajistit přístupnost spravovaných archiválií pro potřebu svého zřizovatele (Univerzity Karlovy) a badatelské veřejnosti

Nástroje:

- podílet se na pořízení a implementaci celouniverzitního systému elektronické spisové služby
- konzultovat a metodicky podporovat elektronizaci úředních agend na UK s ohledem na zajištění budoucí archivace spravovaných digitálních dokumentů
- podílet se na realizaci skartačních řízení, vybírat dokumenty úřední povahy k trvalému uložení, aktivně získávat dokumenty neúřední provenience
- spolupracovat při tvorbě a novelizaci univerzitních předpisů a metodik v oblasti spisové služby a dlouhodobého uchovávání dokumentů
- pokračovat v realizovaném projektu digitalizace a zpřístupnění archiválií týkajících se studentů pražských univerzit z let 1882–1945, stanovit priority výběru dalších archiválií k digitalizaci a digitalizovat takto vybrané archiválie
- zajistit a používat odpovídající nástroje pro zpracování a zpřístupnění archivních fondů, zpracovávat archivní fondy a vytvářet archivní pomůcky
- on-line zpřístupnit archivní pomůcky, digitální a digitalizované archiválie, u nichž to umožňuje legislativa
- zajistit provoz badatelny, který zabezpečí ochranu zpřístupňovaných archiválií a zároveň bude badatelsky vstřícný
- udržovat stav depozitářů tak, aby co nejlépe odpovídaly funkčním a legislativním požadavkům
- podílet se na přípravě stavby nové budovy ÚDAUK, jejíž součástí budou i nové odpovídající depozitáře
- podílet se na výběru, pořízení a provozování nezbytného software (LTP systému) a hardware (fyzických úložišť) pro správu, dlouhodobou ochranu a bezpečné uložení archiválií v digitální podobě a digitalizovaných archiválií, případně zajistit jiným způsobem uložení a ochranu těchto archiválií
- spolupracovat se součástmi UK, které se podílejí na správě a dlouhodobé ochraně dokumentů a informačního obsahu (úsek spisové služby, Ústav výpočetní techniky, Ústřední knihovna)
- spolupracovat s vysokoškolskými a dalšími specializovanými archivy v ČR a v zahraničí, přebírat nejnovější zkušenosti z domácích a zahraničních archivů

- využívat prostředky z projektových a programových podpor MŠMT, MV a EU k realizaci cílů a záměrů Archivu UK, podporovat a motivovat zapojení pracovníků Archivu UK do těchto projektů
- podporovat další vzdělávání zaměstnanců Archivu UK v oblasti archivnictví, spisové služby a informačních technologií

3. Vzdělávací činnost

ÚDAUK se podílí na výuce studentů archivnictví a historických oborů

Současný stav:

Pracovníci ÚDAUK se formou externích úvazků podílejí na výuce studentů bakalářského, magisterského i doktorského studia fakult UK (FSV, FF, FHS, PedF, PřF, 1. LF), včetně programů Univerzity třetího věku.

Jsou členy oborových rad a zkušebních komisí pro doktorská studia a pravidelně zasedají v oborové radě GA UK.

Pořádají příležitostné přednášky, kde seznamují studenty i širší veřejnost s výsledky svých výzkumů (individuálních i kolektivních).

ÚDAUK se přímo podílí na praktické výuce studentů historie a archivnictví. Zaměstnanci ÚDAUK pořádají exkurze, které jsou součástí výuky, a vedou odborné praxe studentů v Archivu UK. Zaměstnanci ÚDAUK vedou, konzultují a oponují kvalifikační práce studentů UK.

Dílčí cíle:

- pokračovat ve výše zmíněném trendu výuky na více fakultách UK, resp. rozšiřovat obor působnosti podle aktuálních potřeb fakult UK
- prohlubovat interdisciplinární charakter takto zajišťované výuky (spolupráce humanitních, společenských, přírodovědných a lékařských oborů)
- nabízet výuku jak v historických oborech se specializací na dějiny vědy a vzdělanosti, tak v oblasti archivnictví, včetně digitálního
- zapojit studenty do odborných a vědeckých projektů pracoviště

Nástroje:

- umožnit externí pedagogické působení pro pracovníky ÚDAUK, včetně jejich dalšího vědeckopedagogického růstu
- umožnit zaměstnání studentů jako pomocných vědeckých sil
- systematicky otevírat studijní možnosti v archivu, včetně nabídek témat pro kvalifikační práce (zejména magisterské a doktorské), jejich vedení a nabídek jejich publikace ve specializovaném odborném časopisu
- školit / odborně vést při dlouhodobějších odborných archivních praxích domácí i zahraniční zájemce (například v programu ERASMUS)
- využívat badatelný archiv pro odborné exkurze studentů, resp. jiných odborných i laických zájemců

4. Mezinárodní spolupráce

ÚDAUK je vědeckým, archivním a pedagogickým pracovištěm, které úzce spolupracuje se zahraničními univerzitami a dalšími vědeckými institucemi

Současný stav:

ÚDAUK se účastní mezinárodní spolupráce se zahraničními vysokými školami, vědeckými institucemi a odbornými společnostmi. Jeho tradičními partnery jsou vedle zastřešujících organizací zaměřených na dějiny vědy a vysokého školství především archivy evropských univerzit (konkrétní spolupráce probíhá s Lipskem, Krakovem, Poznání, Vídní, Budapeští, Bratislavou, Trnavou).

Pracovníci ÚDAUK se podílejí na činnosti International Commission for the History of Universities (ICHU), International Council on Archives/Section on University and Research Institution Archives (ICA/SUV), European Society for the History of Science (ESHS), kde působí v příslušných pracovních komisích nebo výběrech těchto vědeckých společností.

Podílejí se pravidelně na přípravě velkých mezinárodních konferencí.

ÚDAUK se podílí na programu ERASMUS+: mobilita zaměstnanců, a to především s partnerskými archivy na německých a polských univerzitách (Lipsko, Krakov, Poznaň, Vratislav).

Pracovníci ÚDAUK jsou členy redakčních rad zahraničních odborných časopisů, pravidelně publikují v zahraničí a účastní se mezinárodních symposií.

Dílčí cíle:

- udržet mezinárodní kontext výzkumu dějin pražské univerzity v ohledu tematickém i kvalitativním
- prezentovat výsledky výzkumu v oblasti dějin pražské univerzity a české vysokoškolské vědy a vzdělanosti v mezinárodním měřítku prostřednictvím publikačních výstupů, konferencí a přednášek
- pokračovat ve spolupráci se zahraničními vysokými školami, odbornými společnostmi vědeckými a paměťovými institucemi
- výměna zkušeností s archivy zahraničních vysokých škol a vědeckých institucí (viz bod Archivní činnost)
-

Nástroje:

- v oblasti výzkumu dějin vysokých škol a vědy v mezinárodním kontextu spolupracovat nadále s Národním komitétem pro dějiny vědy a techniky, ICHU a ESHS
- v oblasti archivnictví nadále spolupracovat s ICA/SUV a s pracovními skupinami univerzitních archivů v rámci Verband deutscher Archivarinnen und Archivare a Verband österreichischer Archivarinnen und Archivare
- udržovat bezprostřední pracovní kontakty s archivy vysokých škol a vědeckých institucí (Vídeň, Lipsko, Krakov, Budapešť, Trnava, Bratislava) a navázat na dosavadní společné projekty
- zajistit kvalitní zahraniční autory pro AUC-HUCP a podpořit publikování pracovníků ÚDAUK v zahraničí
- využít možnosti pro podporu zahraničních studijních pobytů a stáží pracovníků ÚDAUK i příjezdů zahraničních kolegů na UK (ERASMUS+, Visegrádský fond)
- nadále se ucházet u mezinárodních společností o přidělování organizace prestižních vědeckých konferencí konaných v Praze a zajišťovat jejich kvalitní přípravu a průběh

5. Infrastruktura a zázemí

ÚDAUK odpovědně využívá svěřené infrastruktury potřebné k jeho činnosti a dbá o její rozvoj

Současný stav:

Základním pracovištěm ÚDAUK je budova v areálu Karolina, kde jsou pracovny zaměstnanců, badatelna, depozitáře pro cca 1/3 spravovaných archiválií a knihovní fondy. Kromě toho ÚDAUK disponuje dislokovaným depozitářem v Lešeticích u Příbrami, v bývalé správní budově někdejšího uranového dolu, kde je uloženo cca 2/3 spravovaných archiválií a část knihovních fondů. Budova na Ovocném trhu prošla částečnou rekonstrukcí, ani tak však neodpovídá současným požadavkům. Depozitář v Lešeticích je pojmán jako provizorium: prostory nejsou vhodné pro trvalé uložení archiválií, zcela nevyhovující je zázemí pro pracovníky (neumožňuje delší pobyt potřebný pro pořádací práce) a obtíže působí zejména dosažitelnost depozitáře vzdáleného od centra Prahy cca 70 km. Velmi problematické je časté dojíždění nutné kvůli správnému využívání uložených archiválií. Budovy v Lešeticích jsou prakticky na konci své životnosti a cca v roce 2020 budou vyčerpány kapacity pro ukládání přejímaných archiválií. Kapacity budovy na Ovocném trhu jsou vyčerpány již nyní.

Archiv UK v současné době nedisponuje odpovídající technologií pro trvalé uložení a ochranu archiválií v digitální podobě a digitalizátů. Jejich uložení je zatím řešeno provizorním způsobem.

Dílčí cíle:

- zajistit novou budovu ÚDAUK, které poskytne odpovídající zázemí pro zaměstnance a uložení archivních a knihovních fondů
- zajistit technologii pro uložení, správu a dlouhodobou ochranu archiválií v digitální podobě a digitalizátů

Nástroje:

- realizovat výstavbu nové budovy ÚDAUK ve vybrané lokalitě, která zajistí odpovídající podmínky pro zaměstnance a badatele a jejíž součástí budou depozitáře, které budou odpovídat funkčním a legislativním požadavkům
- vybudovat digitální archiv UK, který bude součástí Archivu UK. Zajistit odpovídající systém pro dlouhodobou ochranu archiválií, jejich příjem, správu a zpřístupnění (LTP systém a archivní portál) a odpovídající úložiště. Jedno z úložišť bude umístěno v Praze (v nové budově ÚDAUK nebo ÚVT), druhé vzhledem k legislativním požadavkům v Hradci Králové či v Plzni (úložiště musí být od sebe 50 km vzdálena). V případě, že bude uložení digitálních dokumentů a digitalizátů řešeno jiným způsobem (uložením v Národním digitálním archivu), zajistit nezbytný systém pro jejich příjem a vzdálenou správu.

6. Třetí role univerzity

ÚDAUK je otevřenou institucí, která spoluvytváří obraz UK na veřejnosti

Současný stav:

ÚDAUK se jako správce historického dědictví UK a spolutvůrce jejího historického obrazu významnou měrou podílí na vnímání UK veřejností. Dosahuje toho především odbornými i popularizačními pracemi svých zaměstnanců (příspěvky do tištěných médií, vystoupení v rozhlasu a televizi, spoluprací na výstavách a expozicích pořádaných UK v ČR i v zahraničí). Svěřené archivní fondy zpřístupňuje nejen odborné, ale i laické veřejnosti, aktivně působí jako otevřená a veřejnosti vstřícná paměťová instituce.

ÚDAUK zajišťuje expertní poradenství v oblastech dějin vysokého školství a vysokoškolské vzdělanosti pro ostatní součásti UK, veřejnou správu a zájemce z řad veřejnosti.

ÚDAUK dlouhodobě a intenzivně spolupracuje s příbuznými mimouniverzitními institucemi (ústavy AV ČR, archivy, odbornými společnostmi) v České republice i v zahraničí a přispívá tak k celkovému potenciálu UK v mezioborové, meziinstitucionální a mezinárodní spolupráci.

Dílčí cíle:

- pokračovat ve zmíněných činnostech a podílet se tak na vytváření plastického a hodnověrného obrazu o činnosti UK na veřejnosti
- být otevřenou, veřejnosti známou a vyhledávanou paměťovou institucí
- posilovat roli ÚDAUK jako expertního poradce v rámci UK i navenek
- rozšiřovat spolupráci s mimouniverzitními vědeckými institucemi, včetně zahraničních

Nástroje:

- využít maximálně všech možností pro všestrannou prezentaci výsledků práce ÚDAUK v odborné i laické veřejnosti (odborné časopisy, popularizační periodika, elektronická média)
- pokračovat ve spolupráci s časopisem Forum a veřejnými médii při prezentaci UK
- aktivně prezentovat ÚDAUK jako otevřenou a veřejnosti vstřícnou instituci (dny otevřených dveří ÚDAUK, akce k výročí UK)
- podílet se odborně na přípravě výstav pořádaných UK
- spolupracovat s Klubem Alumni a dalšími spolky absolventů